वमलाले सुगौकोटीफलभागिनः। कार्त्तिके योऽर्चयेद्भक्त्या बिल्वपत्रेण केशवम्। दद्याद् यज्ञायुतफलं केशवस्तस्य वै सुने!। बिल्वपत्रेण ये कृष्णं कार्त्तिके कलिमर्दनम्। पूजयन्ति महाभक्त्या मुक्तिस्तेषां करे स्थिता। नागकेशरपुष्पैर्यः पूजयेद् गरुड़ध्वजम्। न याति वैष्णवं स्थानं यत्र गत्वा न शोचते। कदम्बकुसुमैर्यो वै पूजयेन्मधुसूदनम्। जन्मायुतार्जितं पापं स्फोटितं तेन नारद!। न तथा केतकीपुष्पैर्मालती कुसुमैस्तथा। तोषमायाति देवेशः कदम्बकुसुमैर्यथा। दृष्ट्वा कदम्बपुष्पाणि तोषमायाति माधवः। किं पुनः पूजितो देवः सर्वकामप्रदो हरिः। हरिं किंशुकपुष्पैर्यः पूजयेत् त्रिदशाधिपम्। वैकुण्ठे रमते सत्यं विष्णुना सह वैष्णवः। वर्षाकाले च देवेशं कुन्ददैश्चन्द्रनार्चितैः। योऽर्चयेत् परमं विष्णुं संसारे न पुनर्विशेत्। कुन्दपुष्पैश्च विप्रर्षे! योऽर्चयेद् गरुड़ध्वजम्। कोटिजन्मार्जितं पापं तत्क्षणादेव नश्यति। शमीपुष्पैश्च देवेशं पूजयेदसुरद्विषम्। यमं न पश्येद्विप्रर्षे! न याति दुर्गतिं नरः" माघोत्तरख० १२१ अ०। लक्ष्मीतुल्यप्रियपुष्पाणि नारदीयसं० "मालती बकुलाशोक शेफालीनवमालिकाः। अम्लानतगराङ्कोठमल्लिका मधुपिण्डिकाः। यूथिकाष्टापदं कुन्दं कदम्बं मधुपिप्पलम्। पाटलाचम्पकं कृष्णं लवङ्गमतिमुक्तकम्। केतकं न कुरुण्टकं बिल्वं कह्लारकं द्विज!। पद्मपिंयतिपुष्पाणि लक्ष्मीतुल्यप्रियाणि मे"। केशवार्चने निषिद्धपुष्पाणि विष्णुधर्मोत्तरे। "अग्रगन्धीन्यगन्धीनि कुसुमानि न दापयेत्। अम्लानतगलातानि कण्टकीनि तथैव च। रक्तानि यानि धर्मज्ञ! चैत्यवृक्षोद्भवानि च। श्मशानजातान्यन्यानि यानि लोकालयानि च"। तथा "कुटज बालमल्लीपुष्पं शिरीषञ्च जनार्दने। निवेदितं भयं रोगं निःस्वत्वं प्रयच्छति। वज्रजीवकपुष्पाणि रक्तान्यपि च दापयेत्। अन्यरक्तकपुष्पाणां दानात् दौर्भाग्यमाप्नुयात्"। परारोपितवृक्षस्य पुष्पग्रहणे दोषः। अगस्त्यः "परारोपितवृक्षेभ्यः पुष्पाण्यानीय योऽर्चयेत्। अविज्ञाप्य च तस्यैव निष्फलं तस्य पूजितम्"। एतद् द्विजेतरपरम् "द्विजस्तृणैधः पुष्पाणि सर्वतः स्वयदाहरेत्" इति याज्ञवल्क्यात्। "देवाद्यर्थन्तु कुसुममन्यैर्यं ग्रहरमणीयं" इति वचनात्। "गोऽन्यर्थं तृणमेधांसि वीरुदनम्मतीनां पुष्पाणि स्वयदाददीत फलानि चापरिष्टंहितानि" इति गोतमवचनात्। द्विजेतरस्य दण्डोऽपि "दृष्टं वा यदि वा काष्ठं पुष्पं वा यदि वा फलम्। अनापृच्छन् हि गृह्णानो दण्डच्छेदनमर्हति" इति स्मृतेः। "देवोपरिष्टतं मस्तकोपरिष्टतम् अधोवस्त्रष्टतम् अन्यजलक्षालितञ्च पुष्पं दुष्टमिति" हरिभक्तिनामके ग्रन्थे। अभिवाद्याभिवादकवरस्यपुष्पं प्रोक्षयात् कर्मणस्त्रम्" इति केचित्। याचितादिपुष्पदानस्य निष्फलत्वम्। "याचितं निष्फलं पुष्पं क्रयक्रीतञ्च निष्फलम्" इति वदन्ति। वामहस्तचितादि पुष्पस्यादेयत्वं यथा "न पुष्पच्छदनं कार्यं देवार्थं वामहस्ततः। न दद्यात्तानि देवेभ्यः संस्थाप्य वामहस्ततः। शमितृपुष्पादीनां स्वयमाहरणीयत्वं हारीतयातातपौ "शमितृपुष्पकुशादीनि ब्राह्मणः स्वयमाहरेत्। शूद्रानीतैः क्रयक्रीतैः कर्म कुर्वन् पतत्यधः"। क्रये प्रतिग्रहमाह ब्रह्मपु० "पुष्पैर्धूपैश्च नैवेद्यैर्वीरक्रयक्रियाकृतैः"। वीरक्रयो वीरयत् याच्ञाशून्येन विक्रेतृरूपन्यस्तमूल्येन क्रयः। पुष्पदानप्रकारो ज्ञानमालायां "पुष्पं वा यदि वा पत्रं फलं नेत्रमधोमुखम्। पुष्पाञ्जलिविधिं कृत्वा यथोत्पन्नं तथार्पणम्"। मध्याह्नस्नानानन्तरं पुष्पचयनस्य दोषो यथा "स्नानं कृत्वा तु ये केचित् पुष्पं गृह्णन्ति वै द्विजाः। देवतास्तत्र गृह्णन्ति सफलीभवति दारुवत्"। एतत्तु द्वितीयस्नानाभिप्रायम्। इति रत्नाकरः। व्यक्तं मत्स्यसूक्ते "स्नात्वा मध्याह्नसमये न छिन्द्यात् कुसुमं नरः। तत्तत्पुष्पार्चने देवि! रौरवे परिपच्यते"। पुष्पाभावे देयानि विष्णुधर्मोत्तरे "पुष्पाभावेऽपि देयानि पत्राणि च जनार्दने। पत्राभावे जलं दद्यात्तेन पुष्पत्रमवाप्यते"। पुष्पदानमाहात्म्यं यथा "न रत्नैर्न सुवर्णेन न वित्तेन च भूरिणा। तथा प्रसादमायाति यथा पुष्पैर्जनार्दनः"। देवताविशेषे वर्जनीयपुष्पं यथा शातातपः "शिवे विवर्जयेत् कुन्दसुमत्तञ्च हरेस्तथा। देवीनामर्कमन्दारौ सूर्यस्य तगरन्तथा"। पुष्पविशेषाणां कालभेदे पर्युषितत्वं भविष्ये "पद्मानि पितरक्तानि कुशदान्युत्पलानि च। एषां पर्युषितानङ्गा कार्या पञ्चदिनोत्तरम्"। पुष्पविशेषस्यापर्युषितत्वं यथा "तुलसगस्त्यबिल्वानां न च पर्युषिताक्षता"। योगिनीतन्त्रे "बिल्वपत्रस्य माध्यञ्च तमालामलकीदलम्। कह्लारं तुलसीञ्चैव पद्मञ्च शनिपुष्पकम्। एतत् पर्यु